

**Кучай Олена Олегівна**

курсант факультету підготовки фахівців  
для підрозділів превентивної діяльності

*науковий керівник:*

**Захарченко Олександр Валерійович**

старший викладач кафедри  
адміністративного права, процесу  
та адміністративної діяльності  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ

## **ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ**

Останнім часом актуальною є тенденція спільного розгляду проблем боротьби зі злочинністю неповнолітніх, а також зі злочинністю, що зазіхає на права і законні інтереси неповнолітніх. Частково ця тенденція обумовлена посиленням позицій ювенальної юстиції (англ. Juvenile justice – правосуддя для неповнолітніх), що широко розуміється як система суб'єктів (не тільки суд, але й інші органи влади, їх установи, посадові особи, а також громадські та інші недержавні організації та громадяни), що здійснюють в якості основної або однієї з основних своїх функцій діяльність із реалізації та захисту прав, свобод і правоохоронних інтересів осіб, які не досягли 18-річного віку [1].

Отже, ювенальна юстиція покликана захищати інтереси не тільки неповнолітніх, потерпілих від злочинів, а й неповнолітніх, які вчинили злочини. Традиційне протиставлення злочинності неповнолітніх і злочинності, що зазіхає на права неповнолітніх, на наш погляд, перешкоджає вирішенню взаємопов'язаних проблем боротьби з цими видами злочинності. Зокрема, таке протиставлення «провокує» спрощене різноспрямоване рішення відповідних кримінально-правових проблем: відповідальність за посягання на неповнолітніх завжди посилюється, а відповідальність неповнолітніх за злочини завжди пом'якшується. Кримінологічними дослідженнями доведено, що ювенальна злочинність неповнолітніх виступає одночасно і симптомом, і результатом неблагополуччя в економічній, моральній і духовній сферах життя суспільства. У зв'язку з цим, вважаємо обґрунтованим використання поняття ювенальної злочинності як категорії, що охоплює суспільно небезпечні посягання неповнолітніх, а також посягання на їх права та законні інтереси.

Привертає увагу те, що згідно зі статистичними даними Генеральної прокуратури України за 9 місяців 2020 року неповнолітніми було вчинено 3980 правопорушень. Сумна статистика вказує на недоліки профілактики

правопорушень серед неповнолітніх, відсутність системності у її роботі. Окрім того, усі зміни, що відбуваються у сучасному українському суспільстві, вказують на необхідність оновлення підходів до превентивної діяльності.

Зазначу, що в свою чергу, злочинність серед неповнолітніх є відображенням підвищення кримінальної активності загалом, розширення її сфер, що робить правопорушення серед неповнолітніх особливо суспільно небезпечним явищем.

Злочинність людей віком до 18 років є специфічним видом злочинності, що відображає основні тенденції злочинності в Україні та формує показник морального здоров'я суспільства.

Цей показник дає можливість, із одного боку, прогнозувати можливі напрямки розвитку злочинних проявів у майбутньому, а, з іншого боку, дає змогу планувати заходи щодо запобігання злочинності неповнолітніх. Виходячи з цього припущення, актуальність викладених питань не вимагає додаткової аргументації [2].

Неповнолітні є особливо активною складовою сучасного суспільства. Вони належать до покоління, котре буде реалізовувати позитивні ціннісні установки сучасників, реформувати суспільство, державу та й в загальному всю правову систему.

У них закладено надію державорозбудовчого процесу в нашій державі та й у світі загалом. Неповнолітні найбільш продуктивні в соціально-демографічному розумінні. Вони є незамінною складовою у природному процесі зміни поколінь, забезпечення чисельного оновлення населення і досягнення таким чином його тривалого існування [3].

Профілактична діяльність становить сукупність правових норм, що забезпечують реалізацію національної політики держави у галузі запобігання злочинності серед неповнолітніх, яка залишається в межах національної політики захисту дитинства та попередження злочинів.

Профілактика правопорушень серед неповнолітніх як вид профілактичної соціальної діяльності може бути проаналізована з різних точок зору.

Профілактична діяльність – це всебічна, постійна професійна діяльність, що впливає з правових норм, що характеризується внутрішньою структурою офіційних та неформальних відносин, цілями та функціональним змістом.

Метою такої професійної діяльності є мінімізація впливу факторів, що визначають злочин та його прояви, шляхом обмеження, нейтралізації, зменшення ризику або усунення їх наслідків [4].

Як видно з кожного із наведених визначень, злочини – це негативні явища з високим ступенем соціальної шкоди. Тому важливо попередити їх виникнення. Усі питання, що стосуються попередження злочинів, називаються «кримінальною політикою». Згідно з іншим визначенням,

«кримінальна політика» – це спеціальна система профілактики, що є одним із елементів системи попередження злочинів.

Другим елементом цієї системи є соціальна профілактика, що розуміється як система загальносвідомої соціальної політики, яка включає заходи політичного, економічного, організаційного, ідеологічного характеру тощо та полягає у попередженні злочинів і протидії вчиненню таких дій.

Б. Голіст зазначає, що «частиною цієї політики є кримінальна політика, маючи на увазі функціонування судів з метою запобігання та зменшення явища злочинності шляхом застосування кримінального законодавства» [5].

Таким чином, запобігання злочинності вимагає використання багатьох комплексних рішень та залучення всіх державних, соціальних та місцевих державних установ та організацій, а також місцевих громад, приватних осіб та засобів масової інформації. Це призводить до багатьох ускладнень. В Україні досі не існує Національної програми запобігання злочинності, та основна проблема полягає у відсутності планової координації діяльності у галузі запобігання злочинності.

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>

2. Гричанюк М. В. Механізм протидії злочинності неповнолітніх : автореф. дис канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Гричанюк ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 19 с.

3. Ємець Ю. І. Вчинення злочину неповнолітніми як обставина, що пом'якшує покарання: психолого-юридична сутність : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00. 06 / Ю.І.Ємець. Київ, 2010. 18 с.

4. Гачак-Величко Л. А. Понятійно-категоріальний апарат у сфері недопущення правопорушень серед неповнолітніх. Право.ua. 2020. № 1. С. 201– 205.

**Лазаренко Олексій Олександрович**  
віце-президент Всеукраїнської фундації  
«Захист прав дітей»,  
кандидат педагогічних наук

## **ЗАСТОСУВАННЯ СИТУАЦІЙНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ДІТЕЙ, ЯК МЕТОДУ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВНОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ**

Міжнародний досвід реформування правоохоронних структур, зокрема поліції, свідчить, що процеси деполітизації та демілітаризації цих підрозділів майже автоматично призводять до відмови від іміджу «професійних борців із злочинністю» та переорієнтації поліцейської діяльності здебільшого на